

SENTIMENT I SJETA VLASTE KNEZOVIĆ

PREMIJERE

PORTRET

RAZGOVOR

MEĐUNARODNA
SCENA

OBLJETNICE

VOX
HISTRIONIS

TEORIJA

SJEĆANJA

NOVE
KNJIGE

TEMAT

DRAME

**Vlasta Knezović. Život za scenu.
35. godišnjica umjetničkog rada
Hrvatsko društvo dramskih umjetnika
Zagreb, 2005.**

U suvremenoj hrvatskoj teatrografiji i teatrologiji čini se da je žanr glumačkih monografija još uvijek u formiranju, a svaka pojedina monografija nudi svoj okvir za žanrovsko definiranje. Uz likovne priloge, prigodni-čarske tekstove, srdačne čestitke i uspomene redateljica, kolega glumaca, kazališnih kritičara i teatrologa, prapraćene većim ili manjim brojem citata iz kazališnih kritika, uvijek se nekako na kraju nađe i iznimno vrijedan, a nepravdno zanemaren popis odigranih uloga. Uzevši u obzir kako je teško sastavljati takve popise i mukotrpno se probijati kroz često manjkav materijal, crpiti podatke iz najrazličitijih izvora, tragati za podacima na najčudnijim mjestima ili se oslanjati na vlastito sjećanje, svakome tko se ikad bavio takvim poslom činiće se da je popis na kraju knjige nepravdno zgusnut na kraju knjige. Naime, govoriti o nečijem glumačkom umijeću i egzaktno izraziti njegove osobitosti jedan je od najstrožijih zadataka teatroloških istraživanja. Tek analiza odigranih uloga – koje uglavnom odabiru redatelji prepoznajući habitus pojedinoga glumca – pruža umjet-

nički profil. Međutim, ništa, pa čak ni u novije vrijeme snimljeni videozapisi, ne mogu vratiti minuli kazališni čin i glumačku čaroliju trenutka. Stoga ne čudi da većina glumačkih monografija djeluje kao svojevrsni spomenar, odnosno zbirka tuđih uspomena i pokoja autobiografska crtica uokvirena likovnim priložima. S druge strane, raznolik pristup u sastavljanju monografija pojedinih glumaca svjedoči i o njihovoj individualnosti i zasebnome mjestu u glumačkom svijetu.

Tako je i s monografijom Vlaste Knezović – snažna individualnost očituje se već na koricama velikom tretnom fotografijom i autoričinim potpisom, a početni citat *Ne boj se visina sa mnom, blistavi su vrhunci* (Cata) najavljuje koncepciju kojom se rukovodio urednik Slobodan Elezović. Luksuzno opremljenom monografijom Hrvatsko je društvo dramskih umjetnika popratilo obilježavanje 35. godišnjice umjetničkog rada glumice Vlaste Knezović. Urednik je svoj izbor temeljio ponajprije na bogatom izboru fotografija – velikih glumičinih portreta i prizora iz predstava – te na iznimno toplim ri-

ječima i uspomenama bliskih suradnika i prijatelja. Fotografije iz predstava, opremljene potrebnim podacima, naslovnice časopisa, duhovite karikature te izbor iz privatnoga albuma vrlo su vrijedan prilog ovoj monografiji. Uvodni urednički tekst zapravo je poetična uspomena koja je osnovno oruđe Vlaste Knezović pronašla u glumičinu sentimentu i sjeti, a to je i osnovno obilježje ove monografije. Početni sonet iznimno poetičnoga naslova "Zrcalo za nebo s detaljem ulice", koju je umjetnici posvetio pjesnik Enes Kišević, uvod je u ovaj pomalo melankolični spomenar u kojemu je svaki redak protkan velikom toplinom i nježnošću. Slijedi razmjerno opsežan i osoban, povjerljiv glumičin autobiografski tekst, u kojemu se nabrajaju uspomene od najranijega djetinjstva do diplomskoga ispita, a potom se nastavljaju uspomene kolega i prijatelja: Žarka Potočnjaka, Mire Stupice, Marije Grgičević, Vesne Smiljanić, Borisa Miholjevića, Igora Para, Zlatka Viteza, Špire Guberine, Branislava Glumca, Anje Šovagović Despot, Ive Štivičića, Zorana Zeca i Gorana Pelaića. Poznato je da je Vlasta Knezović ljubiteljica umjetnosti koja se bavi i slikanjem i pisanjem poezije pa ne čudi likovna oprema knjige, glumici posvećene pjesme (E. Kišević, P. Zubac, Lj. Dimova Petermel), ali ni autograf jedne njezine pjesme kao ni nekoliko citata hrvatske poezije. Izbor iz kritika najznačajnijih predstava obogaćuje glumičin portret, ali i iskazuje raznovrsnost pojedinih potpisnika redova prema glumici: divljenje, poštovanje, simpatiju, razumijevanje, prisnost, toplinu, nježnost...

Teatrološki iscrpan i informativan tekst Ane Lederer središnji je prilog u kojemu se prati kazališni glumački uspon Vlaste Knezović, sve od upisa na studij glume 1967., kad je bila jedina djevojka u generaciji muških kolega (Žarko Potočnjak, Enes Kišević, Darko Čurdo, Zdenko Jelčić, Mladen Budiščak, Branko Supek, Mile Rupčić, Antun Tudić i Dubravko Sidor) pa sve do posljednjih odigranih uloga početkom ovog desetljeća. Već na Akademiji glumica je pokazala veliku umješnost u ulozi Sonje iz Čehovljeva *Ujaka Vanje*, a svojim je talentom obuhvatila raznovrstan repertoar kao Lady Ann u Shakespeareovu *Richardu III.*, Strindbergova *Gospodica Ju-*

lija i Kći u *Mrtvačkom plesu*, a istaknula se i u Spaićevoj režiji na Dubrovačkim ljetnim igrama 1969. u maloj ulozi Vojnovičeve Jelke iz *Dubrovačke trilogije*. Izniman odjek u kazališnoj javnosti imala je njezina uloga Anđe u Brešanovoj *Predstavi Hamleta u selu Mrduša Donja* u Violećevoj režiji 1971. Od 1975. Vlasta Knezović članica je Dramskoga kazališta "Gavella" u kojemu je ostvarila niz zapaženih uloga kao što su: Marijana (Ödön von Horváth, *Priče iz Bečke šume*, 1975.), Čehovljeva Jelena Andrejevna (*Ujak Vanja*, 1976.), Saša (*Ivanov*, 1978.) i Natalija Ivanovna (*Tri sestre*, 1984.), potom Schillero-va Amalija (*Razbojnici*, 1979.) te Tucićeva Jela (*Povratak*, 1977.) i Krležina Sestra Angelika (*Gospoda Glem-bajevi*, 1984.). U drugom dijelu osamdesetih bila je izvrsna Melanija (Maksim Gorki, *Djeca sunca*, 1985.), iznimno uspješna Margareta u Shakespeareovu *Richardu III.* 1986. te Ana Kopecka (Bertolt Brecht, *Švejk u drugom svjetskom ratu*, 1986.), a posebnu tankočutnost ugradila je u Zoru iz *Adaggia* Lade Kaštelan 1987. Glumeci usporedno i u drugim kazalištima, istaknula se u brojnim drugim ulogama, sve više otkrivajući svoj talent za komiku i nadopunjujući popis nesretnih heroina. Komički talent posebno je iskazala u *Lijepoj našoj 1848.* kao Paulina Gaj (D. Žagar i P. Vranjican, 1990.), nastivši niz u Goldonijevim *Ribarskim svađama* 1996. te Molièroevu *Umišljenom bolesniku* i Kljakovićevu *Tešamentu* 2000. Sudjelovala je na Dubrovačkim ljetnim igrama (Gertruda u Shakespeareovu *Hamletu* 1990.), a u Histrionima je odigrala Mariju Tereziju (Marija Jurić Zagorka, *Grička vještica*, 1994.), za koju je nagrađena kao najhistrionka, a za koju je primila i Nagradu hrvatskoga glumišta. U njezinu glumačkom radu posebno je zanimljiva činjenica da je odigrala četiri monodrame (Zora Dirnbach, *Come back*, 1988.; Katarina Mrak, *Bolujem ja, boluješ ti*, 1989.; Ljerka Scheuermann Hodak, *Slike Marijine*, 2000.; Branislav Glumac, *Jezičina*, 2000.), a valja nadodati i da se okušala u režiji *Beskrajne priče* Michaela Endea 1993. Filmografski je zanimljiv prilog Ive Štivičića u kojemu se autor nostalgično prisjeća najvećih glumičinih filmskih uloga. Zgusnute na kraju knjige, navedene su glumičine uloge u filmovima i televi-

zijskoj produkciji filmova, drama, serija i emisija. Vjerojatno će se svaki prosječni gledatelj kulturnih televizijskih serija *Prosjaci i sinovi* Antuna Vrdoljaka (1971.), *U registraturi* (1973.) i *Velom mistu* (1979.) Joakima Marušića sjetiti nezaboravnih uloga Vlaste Knezović kojima svakako valja pridodati uloge u filmovima kao što su *Živjeti od ljubavi* (1972.) Kreše Golika, *Rad na određeno vreme* (1980.), *Moj tata na određeno vreme* (1982.) i *Razvod na određeno vreme* (1986.) Milana Jelića, ali i *Blagajnica hoće ići na more* (2000.) Dalibora Matanića te *Oproštaj* (2003.) Damira Lukačevića. Značajnije uloge ostvarila je, primjerice, u televizijskim filmovima *Ljubav u koroti* (1982.) Marina Carića, *Posebna vožnja* (1995.) Milivoja Puhlovskog, *Kugina kuća* (1989.) Petra Šarčevića i *Šokica* (1996.) Eduarda Galića.

Monografija Vlaste Knezović još je jedan prijedlog za definiranje žanra glumačke monografije. Nesumnjivo, iznimno je vrijedno nastojanje da se glumačke obilježnice obilježe i izradom monografije koja će i riječima i slikom pokušati sačuvati za vječnost ono što je minulo pod kratkotrajnim svjetlom pozornice. Skromno navedene na kraju knjige, samo stranicu prije popisa uloga, jesu i nagrade koje je glumica primila za svoj rad, a koje svjedoče o ustrajnom glumačkom nastojanju da svaku pojedinu ulogu oblikuje s velikom pomnjom i samoprijegorno je prenese s pozornice, filmskog platna ili televizijskog ekrana. Grleni smijeh, snažan glas, nadmoćna srčanost, otmjena gesta i srdačna neposrednost samo su neke od osobina po kojima pamtimo odigrane uloge i koje prepoznajemo u novim ulogama Vlaste Knezović.

PREMIJERE

PORTRET

RAZGOVOR

MEĐUNARODNA
SCENA

OBLJETNICE

VOX
HISTRIONIS

TEORIJA

SJEĆANJA

NOVE
KNJIGE

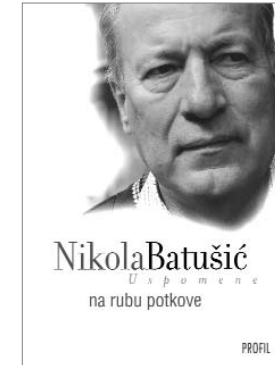
TEMAT

DRAME

SIBILA PETLEVSKI

OD ČEGA SU SASTAVLJENA SJEĆANJA

Nikola Batušić: *Na rubu potkove. Uspomene.*
Profil
Zagreb, 2006.

Nova, memoarski intonirana knjiga uvaženoga teatrologa Nikole Batušića iznenadila je samo one čitatelje koji nisu imali prilike za osobni susret s tim zasigurno najvećim živućim poznavateljem kazališne povijesti kulturnog prostora u kojem živimo i djelujemo. Batušić, naime, posjeduje rijetku retoričku sposobnost: spojem erudicije i elokventnoga anegdotskog poetiranja osvaja studente u profesorskim nastupima, baš kao što u privatnim razgovorima, kozerijom koja nikad ne gubi intelektualnu razinu, plijeni pozornost i evocira atmosferu rasprava kakve su se vodile u građanskim salonima. Odmah na početku kritičkog osvrta valja napomenuti da je autentičnost glavna vrijednost Batušićeve proze. Premda dobro uzemljena u stvarnosnu građu, ta knjiga uspomena dopušta živ i zanimljiv protok struje sjećanja autora koji – iako je i više nego kompetentan tumač povijesnih mijena – odabire izmješteno motrište, poziciju gotovo slučajnog promatrača "na rubu potkove", u urbanističkoj jezgri grada Zagreba. U svakoj narativnoj minijaturi, u nizu vješto izvedenih opisa susreta pripovjedača s osobnostima iz kulturnog ozračja sredine o kojoj piše (kao što su Branko Gavella, Miroslav Krleža, Ljubo

Babić, Josip Horvat, Krsto Hegedušić, Lovro Matačić, Ivo Hergešić, Zdenko Škreb, Ranko Marinković, Dragutin Tadijanović i prvaci hrvatskoga glumišta poput Milke Podrug Kokotović, Miše Martinovića, Tonka Lonze ili Vanje Draha), pripovjedač pokušava otkriti od čega su točno sastavljena sjećanja. Svrha takva otkrivanja je dvostruka – služi samome naratoru da introspektivnim prisjećanjem postavi koordinate osobnoga srednjoeuropskog identiteta, kako bi, s druge strane, evokacijom prošlih događaja, upisao u te koordinate i priču o promjenama kulturnog identiteta Zagreba kao jedne tipski odabrane urbane sredine u kojoj mnogi čitatelji njegove knjige lako prepoznaju identitetne međe za vlastito intelektualno sazrijevanje. Batušićeva recepura za spravljanje priče o mjestu kao sudbini posize za različitim sastojcima pa ako se tu nađe nostalgije, onda se kao obvezani način dodaje i humor.

Povjesničar piše – dočarava mjesto i vrijeme – ali je i sam uronjen u aktualni trenutak i vezan uz prostor u kojem živi. Povjesničar ne odmata klupko povijesnog diskursa isključivo iz svijesti o vremenima koje rekonstruira na osnovi činjenica, nego si, radi uvjerljivosti,